

Лукін С.Ю.

Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій при Київській обласній державній адміністрації

ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У СИСТЕМІ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ ЗА ДОСЛІДЖЕННЯМИ ЗАРУБІЖНИХ АВТОРІВ

У статті розглядаються підходи різних дослідників до концепту публічного простору міста, аналізуються як механізми створення образу, так і способи його сприйняття, а також пропонується порівняти різні підходи публічного простору європейських країн у системі глобалізованого світу та умови їх трансформації. Актуальність дослідження проблем публічних просторів зумовлена тим, що своєчасного вирішення потребують такі питання, як перенаселеність міст, переважаність комунікацій, етнічні та соціальні конфлікти, висока вартість життя, низька ефективність управління, обмеженість ресурсів. Охарактеризовано, що своєчасність трансформаційних змін є нині ключовою характеристикою публічних просторів..

Сучасна урбаністика зосереджена на проблемах міста як середовища існування людини, зв'язку ментального образу міста та його матеріальної структури. Спираючись на теоретичні і методологічні положення акторно-мережевої теорії, ми розглядаємо місто як соціально-просторовий об'єкт. Сучасний урбаністичний простір – контингентне топологічне утворення, що формує колективні ідентичності та моделі соціальної поведінки.

Встановлено, що в основі фрактального аналізу міської культури лежить виявлення повторюваних самоподібних геометричних або соціокультурних патернів та визначення їх типів. В урбаністиці також нерідко ставиться завдання визначення спеціальних коефіцієнтів, які пов'язані із так званою фрактальною розмірністю (ступенем «зламаності») міських територій і характеризують закономірності росту та еволюції міста.

Архітектурний, топографічний, візуальний, соціокультурний і символічний простір сучасних міст і особливо столичних мегаполісів є багатовимірною фрактальною матрицею, в якій на різних рівнях міської просторової структури перетинаються і накладаються геометрична, географічна і концептуальна фрактальні моделі світу. Варто підкреслити необхідність диференціації публічних просторів міста, які визначаються не тільки різними їх просторовими і розмірними типами, але і взаєморозміщенням і взаємодією, що дають змогу виявити просторові моделі.

Ключові слова: публічний простір, відкритий простір, просторовість, фрактал, урбаністичний простір, міське середовище, глобалізований світ.

Постановка проблеми. Процеси урбанізації й міграції, що отримали в останні десятиліття глобальний характер, призводять до збільшення різноманітності міських спільнот і культур. Гетерогенність урбаністичних об'єднань знаходить вираження в появі нових рухів, конфліктів, ексклюзій і диктує необхідність внесення змін в управління міським простором.

Останні два десятиліття ХХ ст. стали добою фундаментального переструктурування урбаністичних процесів по всьому світу. Причини цього надзвичайно значного явища очевидні. Ідеться, по-перше, про інформаційно-технологічні процеси, які створили наприкінці ХХ ст. систему глобальних мережевих комунікацій і організаційних

структур, що стали основою загального процесу глобалізації і постфордистського переструктурування світової економіки. По-друге, йдеться про фундаментальну історичну новацію, що отримала розвиток у другій половині ХХ ст., – про зменшення значення військової функції національної держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з найважливіших фігур в осмисленні міського простору, яка поставила безліч подальших стратегій дослідження, є А. Лефевр. Д. Харві будує свою концепцію, спираючись на уявлення про «природу» трьох складників: теорії урбанізму, справедливості і простору. Розглядаючи соціальні процеси і просторові форми, він зачіпає проблему

теоретичних основ міського планування, проводить відмінності. Д. Харві зміщує дослідницький фокус з масштабних змін просторового ландшафту на окремі географічні локуси, вперше вводячи в міську соціологію поняття «місце», здійснюючи перехід із рівня space (простір) на рівень place (місце). З. Сардар, англійський дослідник міжкультурних відносин, зазначає, що «міста мають чітко виражену фрактальну структуру в тому сенсі, що їх функціям властива самоподібність на рівні багатьох порядків і масштабів».

Постановка завдання. Метою статті є виявлення методологічного ресурсу європейських країн для всебічного дослідження публічних просторів як сукупності історично зумовлених середовищ взаємодії соціальних і економічних суб'єктів у системі глобалізованого світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система глобального розподілу сили нині формується на основі економічної, а не військової сили, про що свідчать приклади таких держав, як Німеччина, Японія. Ці процеси змінили глобальну карту сучасного світу, зменшивши роль і значення національних держав у результаті створення ще однієї нової картографії, основу якої становлять сучасні великі урбаністичні утворення. Цей процес отримав назву «нова урбанізація» [2, с. 60–61].

Почнемо з того, що навіть сама назва цих просторів може змінюватися. Наприклад, в офіційних документах Великобританії використовується термін «відкриті простори» (open spaces), який включає широкий перелік територій – від парків та спортивних майданчиків до кладовищ і зелених зон вздовж залізниць. Цікаво при цьому, що деякі британські вчені, навпаки, використовують термін «публічні простори» (public spaces). До такого ж формулювання вдається і UN-Habitat [3].

Плутанина з термінами властива не тільки закордонним інституціям. У російськомовній урбаністиці ми губимося між термінами «публічний» і «суспільний» простір. Ймовірно, що причина нашої плутанини – в етимології. Для англомовних «громадський простір» та «публічний простір» звучить однаково – public space.

Є ще кілька варіантів перекладу, щось на зразок social space і civic space. Перший – термін Анрі Лефевра, що описує всі варіанти соціальної взаємодії між людьми і не має відношення до фізичної території. Інший належить до сфери громадянського суспільства і «створюється набором загальноприйнятих правил, які дають людям змогу вільно і безперешкодно організувати, брати участь і спілкуватися один з одним, тим

самим впливаючи на політичні і соціальні структури, які їх оточують» [7].

Усі публічні простори пропонується розділити на відкриті, які є частиною міського ландшафту, і закриті, розташовані всередині будинків або на ізольованих територіях (у тому числі так звані арткластери, що мають точковий характер і впливають на зміну міського середовища загалом). Деякі з них служать ознакою елітизму – поділу суспільства на керовані маси і панівні еліти і символічно відображають комунікації всередині цих груп.

Як історичні приклади тоталітарних урбаністичних громадських просторів можна навести римські форуми, класицистські ансамблі (Франція, Нансі, пл. Станіслава Лещинського), неокласицистські ансамблі (Вашингтон), націонал-соціалістичні і фашистські ансамблі (Університетське містечко в Римі епохи Муссоліні, містобудівні роботи Шпеера), площі в радянських містах, площа Тяньаньмень (Пекін, КНР) і тоталітарних зелених просторів: Марсові поля у великих європейських містах, палацово-паркові комплекси абсолютизму (Версаль, Шенбрунн, Хофбург).

Своєю чергою, прикладами історично сформованих демократичних урбаністичних просторів можна назвати грецькі поліси, агори, площі перед ратушами (Синьоріями) в містах-республіках, Монмартр у Парижі як протокреативний простір.

Прикладами історично сформованих демократичних «зелених» просторів є парки Лондона (Гайд-парк, Кенсінгтонські сади), парки, ліси та бульвари османовського Парижа (Люксембурзький сад, Булонський ліс), Пратер (Відень), народні парки Мюнхена і Берліна [1, с. 2–3].

Обидва принципи – диференціації та гомогенізації – породжують набір опозицій, через які окремий район набуває набір відмінних рис і ними ж відшкодовує місту своєрідність його простору загалом. Однією з найбільш загальних і фундаментальних опозицій у спонтанній характеристиці міста є опозиція центру/околиць.

У Парижі відмінність між правим і лівим берегом, на які посилається майже офіційний туристичний альбом або соціологічний текст як на щось природне для звичайного сприйняття парижанина, насправді не таке вже й природне. Його використання засноване на історичній компетентності та/або знанні специфічних відмінностей, що визначається сферою престижного споживання. Якщо ця опозиція і є чимось природним, вона характеризує форми найбільш легітимного і глибокого присвоєння міського простору, точніше,

привласнення цим простором тіла, щільно вбудованого в його «природний порядок».

Автори доводять, що дизайн простору відображає процес конвертації нетрадиційних соціокультурних практик у загальному соціальному середовищі міста. Автентичність міста представлена як результат усвідомлення відмінності повсякденних традицій локальних спільнот.

Сучасна урбаністика зосереджена на проблемах міста як середовища існування людини, зв'язку ментального образу міста та його матеріальної структури. Спираючись на теоретичні і методологічні положення акторно-мережевої теорії, ми розглядаємо місто як соціально-просторовий об'єкт. Сучасний урбаністичний простір – контингентне топологічне утворення, що формує колективні ідентичності та моделі соціальної поведінки.

Можна сказати, що деурбанізація як процес соціальної деградації міського середовища є не тільки різноманітним за формами прояву, а й багаторівневим, часто латентним явищем. У процесі її розгортання відбувається поступове заміщення утилітарного (технологічно-побутового) і неутілітарного (соціокультурного) міського середовища, квазіміського, селищного, сільсько-слобідського, що дає право дослідникам говорити не тільки про деурбанізацію (дезурбанізацію), а й про руралізацію міст [5, с. 65].

Не менш важливі прийоми композиційної побудови публічних просторів. В.Т. Шимко вводить поняття «композиційні структури». Відповідно до композиційного рішення систем ансамблів громадських просторів він виділяє такі композиційні структури:

1) глибинна, коли лінійна організація цілісного простору підкреслена відповідним розташуванням акцентів і доміант, що утворюють ланцюг уздовж осі розвитку простору або замикають цю вісь (площа Св. Петра, Рим);

2) концентрична, де компактність, зібраність цілісного простору підтримана або периферійним (по колу) розміщенням акцентнодомінантних форм, або закріпленням центру композиції такою формою (Площа Вандом, Париж);

3) фронтальна, де локальний або витягнутий простір насичений акцентами і доміантами асиметрично, звертаючи увагу глядача на одну зі сторін майданчика (в лінійному варіанті – на витягнутий бічний фронт, а не на його ширину) (Площа Дель Кампо, Сієна) [6, с. 205].

Варіантами одночасного комбінованого застосування розглянутих композиційних прийомів

є системи громадських просторів центрів міст Лондона, вулиці Тверської в Москві, де до головної лінійної осі тяжіють прилеглі лінійні простори провулків і бульварів і локальні простори площ. За цією ж схемою сформована найдовша пішохідна зона в Європі – Строгет у Копенгагені. Вулиця веде від Ратушної площі до Королівської площі і популярної набережної Ньюавен і складається з кількох вулиць, які продовжують одна одну. Реалізовану проектну пропозицію реконструкції Плас-де-ла-Републік у Парижі засновано на поєднанні глибинно-просторових і лінійно-осьових прийомів композиції локального простору площі та прилеглого ланцюга бульварів.

Комбінований прийом формування міських громадських просторів:

1) Плас-де-ла-Републік і прилеглі бульвари (Париж);

2) пішохідна вулиця Строгет (Копенгаген);

3) пішохідні простори, прилеглі до вул. Тверської (Москва);

4) проектна пропозиція розвитку центру м. Ташкента (70-ті рр. ХХ ст.);

5) громадські простори центру м. Лондона.

Середовище публічних просторів як складова частина навколишнього середовища є одним із матеріальних продуктів діяльності людини в процесі взаємодії з природою. Воно включає природне середовище (водний і повітряний басейни, ґрунтовий покрив та ін.), а також все, що утворює матеріальну структуру просторів, у тому числі і різноманітні антропогенні фактори, що виникають у результаті господарської діяльності людини.

Д. Харві будує свою концепцію, спираючись на уявлення про «природу» трьох складників: теорії урбанізму, справедливості і простору. Розглядаючи соціальні процеси і просторові форми, він зачіпає проблему теоретичних основ міського планування, проводить відмінності.

Узагальнюючи уявлення Харві про взаємодію капіталу з фізичним середовищем міста і концепцією розгляду цих процесів, варто підбити підсумки:

1) є відносини капіталу і фізичного ландшафту, в якому він втілюється;

2) ландшафт – це інструмент капіталу, його просторове продовження;

3) взаємодія двох методологічних складових частин – географічного та соціологічного уявлення також нероздільні, як і предмети – капітал і фізичний ландшафт [10].

Ці уявлення знаходять відображення в поглядах Е. Сойї, який активно захищає позицію «просто-

ровості» (spatiality) як організуючого принципу, який реалізується у трьох складових частинах: фізичній, психічній і соціальній [13].

Міське середовище – це особливим чином організований, населений, життєвий простір-час, який створюється діяльністю людей, їх ментальністю, біографією, культурою, життєвою стратегією і повсякденними запитами і потребами, що і становить соціальну підоснову створення проєктів міських ландшафтів. Місто є складним, багатогранним світом, яке включає мікросвіт людей, речей, інформації, а також зведені людиною міські ландшафти, де відбуваються обмінні процеси.

Щоб зрозуміти все розмаїття і влаштування міської системи, необхідна комплексна мультидисциплінарна діагностика. Методика діагностування включає вивчення історії заселення і освоєння території, того, як складався і змінювався соціальний склад місцевого населення в минулому, рід занять людей, які жили на цій території, яких дотримувались традицій, чим була викликана, як відбувалася зміна населення, і яким чином це вплинуло на організацію життєвого середовища. Таке дослідження дає змогу зв'язати воєдино знання про функції, зонування, благоустрій та характер місцевої забудови в різні історичні періоди.

Лефевр називає цей нескінченний процес «написанням просторового коду» – «не просто спосіб читання та інтерпретації простору, це скоріше спосіб життя в цьому просторі і також спосіб його виробництва» [8]. На думку Е. Соїї, капіталістичне місто відрізняється «нерівномірним розвитком», породжуючи неминучий дисбаланс між економічно розвиненими і відсталими районами, що забезпечують резерв як робочої сили, так і ринків збуту, по суті, розділяючи міську територію на «продавців і покупців» [13]. Такий «просторовий поділ праці» призводить до жорсткої сегрегації міста на окремі сегменти, які часто існують ізольовано один від одного (робочі квартали і бізнес-центри, зони активного вжитку і промислові зони, елітна житлова забудова та міські нетрі). Д. Харві зміщує дослідницький фокус із масштабних змін просторового ландшафту на окремі географічні локуси, вперше вводячи в міську соціологію поняття «місця», здійснюючи перехід із рівня *space* (простір) на рівень *place* (місце) [10]. У цьому сенсі публічний простір – це «місце, яке дає змогу бути видимим» [11]; створюючи і привласнюючи публічні простори, соціальні групи самі стають публічними, позначаючи тим самим своє місце в міському середовищі.

Ентоні Гідденс позитивно зазначав про рівномірну щільність забудови і відсутність однорід-

них етнічних районів у країнах Східної Європи, підкреслюючи, що «організація простору радянських міст визначалася міркуваннями громадської користі, а не ринковою вартістю, як в західних країнах». В цілому ж в англомовній літературі домінує критична інтерпретація, що тісно пов'язує публічний простір радянських міст з існуючим в ті роки політичним режимом [4, с. 93].

Автори зазначають, що формальний статус «громадського» не відображає реальних можливостей його використання: найчастіше це була «сцена», призначена для колективних дій, організованих владою, «прозорий натяк на бажання держави контролювати життя своїх громадян завжди і скрізь». Головне завдання публічного простору полягало в тому, щоб підкреслити могутність радянської влади, «служити символічним інструментом трансляції необхідної ідентичності», «перетворити хаос міського життя на логічно організований простір людської діяльності, що відповідає потребам домінуючої ідеології» [8–9].

Глобалізація міст призвела до численних змін, у тому числі до зростання різноманітності у використанні суспільного простору. Це змушувало муніципалітет розробляти нові інструменти управління громадським простором. У статті Pradel M., San J. і Climent V. аналізується еволюція управління містом на прикладі Барселони, яке пережило глибоку трансформацію своєї економіки у зв'язку зі зростанням відвідувачів і новими фінансовими потоками. Влада Барселони виробила новий дискурс і практику управління містом, яка передбачає прийняття рішень із благоустрою за участю городян [12].

Таким чином, процеси урбанізації, зростання кількості міст і міського населення актуалізували необхідність філософського осмислення самого феномена міста. Місто являє собою багатовимірний простір, що не зводиться лише до матеріальних об'єктів – сукупності житлових і нежитлових будівель, населених певною кількістю людей. Багатовимірність феномену міського простору передбачає необхідність його пояснення в рамках цілого комплексу наукових дисциплін, і в цьому контексті філософське осмислення феномена міста стає визначальним, оскільки дає змогу виявити основні проблеми і тенденції розвитку міста, окреслити перспективи його подальшої видозміни, естетичного вдосконалення його вигляду, модернізації соціальної інфраструктури міських поселень. Нові орієнтири містобудівної політики, які диктують і певні вектори дослідження проблем міського простору, передбачають звернення

до гуманізації міського буття, вирішення проблем захисту навколишнього середовища міст та подолання найважливішої проблеми сучасних великих міських центрів – транспортного перевантаження.

Одними з найбільш важливих особливостей формування публічних просторів є їхні функціонально-змістовні характеристики і комплексність, зумовлена безліччю форм і компонентів середовища (будівлями і спорудами, міським обладнанням, ландшафтними включеннями), містобудівна зумовленість, незамкнутість фрагментів, наявність у структурі різних елементів, порівняна стійкість основних типів міських інтер'єрів як наслідок сталості видів міського життя. Ці характеристики публічних виділяють два укрупнених типи: особливості, пов'язані з архітектурно-просторовими характеристиками (будова, розміри, композиційна структура і геометрія) і позаархітектурні умови і параметри (технологія, експлуатація, природно-кліматичні і ландшафтні чинники, поліфункціональність простору, специфіка предметного наповнення середовища).

Одним із новітніх понять, освоєних urban studies, є фрактал, який у найзагальнішому вигляді може бути визначений як «структура, що складається з частин, які в якомусь сенсі подібні до цілого» [4, с. 92].

Тип архітектури та специфічний план забудови, міська інфраструктура та комунікаційні мережі (вузькі або широкі мостові, водопровід або його відсутність і т. п.), система управління, соціальних і культурних взаємодій у місті, «текст» міста (вивіски, пам'ятники, сакральні місця і т. д.) становлять ніби зменшену копію держави, її соціокультурний «макет», концептуальну модель національної культури. Міські просторові і ментальні конфігурації демонструють певну подобу по відношенню до знакових форм, структур і елементів соціального, політичного, економічного і художнього життя держави загалом.

В основі фрактального аналізу міської культури лежить виявлення повторюваних самоподібних геометричних або соціокультурних патернів та визначення їх типів. В урбаністиці також нерідко ставиться завдання визначення спеціальних коефіцієнтів, які пов'язані із т. зв. фрактальною розмірністю (ступенем «зламаності») міських територій і характеризують закономірності росту та еволюції міста.

Термін «фрактал» (від латинського «дробовий», «зламаний») був введений у науковий обіг у середині 1970-х рр. французьким математиком Б. Мандельбротом для позначення нерегулярних

геометричних форм, що володіють самоподібністю у всіх масштабах. Самоподібність означає, що будь-яка підсистема фрактальної системи повторює конфігурацію цілої системи і в межах загальної форми укладено (без)кінечно «тиражований» патерн. Інакше кажучи, фрагмент фрактала, ідентичний цілій формі, відтворюється на кожному наступному рівні меншого масштабу, утворюючи свого роду «вкладену» структуру. Таким чином, будь-який самоподібний фрагмент фрактальної конструкції репрезентує ціле, «розгортаючи» з себе весь комплекс значень і форм, притаманних власне фракталу як певній цілісності [4, с. 93].

Один з істотних аспектів внутрішньої фрактальності міста пов'язаний з ієрархією фрактальних рівнів у його геометричному просторі. Геометричні фрактальні моделі архітектурно-просторового середовища з різними фрактальними розмірностями в тій чи іншій мірі реалізовані в багатьох містах світу, в тому числі в столичних містах (що буде детально розглянуто далі в розділі «Фрактальні моделі столичних міст»). Для міст із тривалою історією, як правило, характерні «кільцеві» фрактали, тоді як міста нового часу найчастіше мають кілька центрів тяжіння і характеризуються більшим ступенем складності і більшою фрактальною розмірністю.

При цьому фрактальний скейлінг (масштабний інваріант) геометричного типу можна виявити не тільки в плануванні середньовічних міст та сучасних мегаполісів, але й у схемах метрополітену (Париж та ін.), у химерних будівлях індуїстських храмів, готичних соборах, православних церквах, Паризькій Опері Шарля Гарньє, соборі Саграда Фамілія Антоніо Гауді, будинках, спроектованих Френком Ллойдом Райтом, Пітером Ейзенманом, Норманом Фостером, норвезьким архітектурним бюро «Снехетта» та ін.

Очевидно, геометрична фрактальність міста може бути представлена на таких рівнях.

1) декоративно-функціональні елементи інтер'єру/екстер'єру (2D): наприклад, візерунки підлогових мозаїк, як у кафедральному соборі італійського міста Ананії (Anagni); карти міста на вуличних інформаційних стендах (Москва);

2) декоративно-функціональні елементи інтер'єру/екстер'єру (3D): наприклад, світильник у вигляді дерева; книги в публічній бібліотеці міста Канзас (США), частина будівлі якого виконана у вигляді величезної книжкової полиці з семиметровими «книгами»; макет будівлі всередині самої будівлі (Петропавлівська фортеця,

Санкт-Петербург) або всього міста в інтер'єрі музею/виставкового центру або у відкритому міському просторі;

3) конструктивні елементи інтер'єру (3D): наприклад, спіральні сходи в музеї Гуггенхайма, Нью-Йорк;

4) планування будівлі (на місцевості) (2D): замок Кастель-дель-Монте (Апулія, Італія);

5) фасад будівлі (2D/3D): Міланський собор;

6) конструкція будівлі (3D) – фрактальні патерни повторюються як у зовнішніх, так і у внутрішніх формах: Palmer House (Ann Arbor, Michigan, USA), побудований Ф.Л. Райтом із використанням трикутних фрактальних патернів;

7) комплекс будівель/архітектурний ансамбль (3D) – одні і ті самі фрактальні патерни повторюються в конструкції будівель (наприклад, котеджі на дахах багатопверхових будинків у Чжучжоу, Китай);

8) міський квартал/район (2D): квартали Нью-Йорка; радянські новобудови;

9) план міста (2D): фрактальні прямокутники Нью-Йорка;

10) місто (3D): гіпотетичне місто майбутнього.

Взагалі, як справедливо вказує З. Сардар, англійський дослідник міжкультурних відносин, «міста мають чітко виражену фрактальну структуру, в тому сенсі, що їх функціям властива самоподібність на рівні багатьох порядків і масштабів». Він наводить такі приклади фрактальних міських структур, як «ідея районів, округів і секторів всередині міста, концепція транспорт-

них мереж різних порядків і класифікація міст в ієрархії центрального місця, що відображає економічну залежність локального від глобального і навпаки». Дійсно, в місті як метасистемі, що складається з систем, які, своєю чергою, складаються з підсистем нижчого рангу, ієрархічно «вкладені» території адміністративного поділу і відповідні їм муніципальні органи управління, квартали, вуличні, транспортні, енергетичні, інформаційні міські мережі, а також щільність населення і інші демографічні й соціологічні характеристики урбаністичної культури виявляються фракталами різного ступеня складності [1, с. 95].

Висновки. Таким чином, досвід дослідження публічних просторів показує, що соціальна значимість кожного громадського простору зростає з його функціональною і культурною цінністю, але є категорією відносною. Необхідне збереження характерних просторів міста, які містять визначні історичні елементи, і самі є відображенням епохи. Архітектурний, топографічний, візуальний, соціокультурний і символічний простір сучасних міст і особливо столичних мегаполісів є багатовимірною фрактальною матрицею, в якій на різних рівнях міської просторової структури перетинаються і накладаються геометрична, географічна і концептуальна фрактальні моделі світу. Необхідна диференціація публічних просторів міста, яка визначається не тільки різними їх просторовими і розмірними типами, але і взаєморозміщенням і взаємодією, що дасть змогу виявити просторові моделі.

Список літератури:

1. Баталина Т.С. Анализ особенностей формирования общественного пространства. *Бизнес и дизайн ревю*. 2017. Т. 1. № 1(5). С. 11.
2. Вершинина И.А., Полякова Н.Л. Теоретические и методологические проблемы современной социологической урбанистики. *Вестник Московского университета. Серия 18. Социологи и политология*. 2013. № 4. С. 60–84.
3. Городские пространства: где границы публичного? URL: <https://www.prostranstvo.media/gorodskie-prostranstva-gde-granicy-publichnogo/>
4. Николаева Е.В. Города как фрактальные перекрестки мира. *Лабиринт. Журнал социально-гуманитарных исследований*. 2012. № 3. С. 92–106
5. Стризов А.Л. Деурбанизация современного общества: природа, специфика, риски. *Вестник Волгоградского государственного университета*. 2017. Т. 16. № 1. С. 64–73
6. Шимко В.Т. Архитектурнодизайнерское проектирование городской среды : учебник. Москва : Архитектура-С, 2006. 384 с.
7. Civic space. *Wikipedia The Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Civic_space
8. Diener, A.C. (2014) *From Socialist to Post-Socialist Cities. Cultural politics of Architecture, Urban Planning and Identity in Eurasia*. London : Taylor & Francis Ltd.
9. Engel, B. (2007) Public space in the «blue cities» of Russia. *K. Stanilov (ed.). The Post-Socialist City. Urban Form and Space Transformations in Central and Eastern Europe after Socialism*, 92: 285–300.
10. Harvey, D. *Space of Global Capitalism. Towards a Theory of Uneven Geographical Development*. L.: Verso, 2006

11. Mitchell, D. (1995) The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*, 85(1): 108–133.
12. Pradel, M., San J. and Climent, V. (2018). Transformations of the Barcelona public space management model. *Ciudad y territorio-estudios territoriales-cytet*, 49(196), 235–248.
13. Soja, E.W. Writing the City Spatiality. *City*. 2003. Vol. 7, № 3. P. 269–280

Lukin S.Yu. THE PUBLIC SPACE OF EUROPEAN COUNTRIES IN THE SYSTEM OF THE GLOBALIZED WORLD FOR THE STUDIES OF FOREIGN AUTHORS

The article discusses the approaches of different researchers to the concept of public space, are analyzed as mechanisms for the creation of the image, and the means of perception, and it is also proposed to compare different approaches of public space of European countries in the system of the globalizing world and the conditions of their transformation. The actuality of research of problems of public spaces due to the fact that decisions require timely issues such as urban congestion, the congestion of communications, ethnic and social conflicts, high cost of living, low management efficiency, limited resources. Characterized that the timeliness of transformational change is currently a key characteristic of public spaces.

Contemporary urban studies is focused on the problems of the city as a human habitat, context, mental image of the city and its material structure. Drawing on theoretical and methodological concepts actor-network theory, we consider the city as a socio-spatial entity. Modern urban space is a topological contingente education, forms of collective identity and patterns of social behaviour.

It is established that the basis of fractal analysis of urban culture is the identification of repetitive self-similar geometric or socio-cultural patterns and identification of their types. In urbanistic also often aim to determine the specific factors associated with the so-called fractal dimension (degree of “roughness”) of urban areas, and characterize the patterns of growth and evolution of the city.

Architectural, topographical, visual, cultural, social and symbolic space of modern cities, especially the Metropolitan cities is multi-dimensional fractal matrix, in which different levels of urban spatial structures intersect and overlap geometric, geographic, and conceptual fractal model of the world. It is worth emphasizing the need for differentiated public spaces of the city which are determined not only different spatial and value types, but also by mutual placement and interaction, allowing to identify spatial patterns.

Key words: public space, open space, spatiality, fractal, urban space, urban, globalized world.